

אד.

פרוטוקול מס. 13/ב'מישיבת ועדת הפנים

התקיימה ביום ג', כ"ג באדר, תשי"ג - 10.3.53 בשעה 8.30

נרכחים : היו"ר נ. חת
 מ. ארם
 ע. אסף
 י. ישעיהו
 מ. חזני
 א. כהן
 א. כלפון
 ח. לבדאו
 א. פרי

מזמנים : שר הפנים - י. רוקח
 א. מויאל - מנהל הכללי של משרד הפנים

מזמנים : (מר רוטנברג
 מר מילברסטון) משרד הפנים

מר רוזן - מנהל המחלקה לישוב עולים
 במשרד הפנים

מר טנה - מנהל מחלקת הקליטה של הסוכנות;
 גב' ליבנה - מחלקת הקליטה של הסוכנות.

סדר-היום: (1) חלוקת הארץ למחוזות ולנפות;

(2) חוק הרשויות המקומיות (פטור היילים,
 גפועי מלחמה ושטרס מארבוזה);

(3) בעיית איתור העולים בתחומי הרשויות המקומיות.

אגלי פותח את הישיבה.

היו"ר נ. חת:

באחת הישיבות הקודמות, ביקש חבר-הכנסת
 אסף לשאול את שר הפנים על התכניות והשינויים שהוא עומד להנהיג
 במינהל המחוזות. בינתיים נתבשרנו כי הממשלה אישרה את השינויים,
 וביקש לשמוע פרטים והסברים על השינויים שאושרו.

מד.

סדר הפנים ל. רוקח:

כאשר נכנסתי לעבודה, מצאתי כי קיימת חלוקה רשמית של הארץ למחוזות, חלוקה שאינה מתאימה לחוק. היה ברור שיש להנהיג חלוקה אחת, אבל חילוקי-הדעות שהיו בין הצגת המסמך ומסדר הפנים שנעו בעד איסור הסיבויים. אני שמח להודיע לוועדת הפנים, כי לאחר מאמץ גדול, סודר העניין, והממשלה אישרה חלוקה חדשה של הארץ למחוזות ולנפות. פרטים והסברים ימסור לכם מר מויאל, המנהל הכללי של מסדר הפנים.

א. מויאל:

לפי פקודת דבר המלך במועצתו, סעיף 11, היתה לנציב העליון סמכות לחלק את הארץ למחוזות אדמיניסטרטיביים. ב-1924 נעשתה החלוקה הראשונה, וחלוקה זו נעשתה בלי להתחשב בחלק, שהיה בזמן המנדט החלק המזרחי; חולק רק החלק המערבי. מאז שונתה אותה חלוקה על-ידי הנציב העליון מספר פעמים, ובפעם האחרונה, ב-1939 חקקה הארץ לחמשה חלקים. כמובן שהארץ בחלקה כולה, הווה אומר גם אותו החלק שהיום אין למדינת ישראל שליטה עליו.

עם קום המדינה נמסכה החלוקה הזו, כיוון שהרבה חוקים דרשו פעולה של המסובים על המחוזות בתוך הגבולות הקבועים על-ידי הנציב העליון, כגבולות אדמיניסטרטיביים של המדינה. הדבר הכניס אנדרלמוסיה באדמיניסטרציה של המחוזות, כי החלוקה לא היתה מתאימה מבחינה גיאוגרפית, וגם לא מנקודת מבט של פיזור האוכלוסייה.

מאז קום המדינה. ועד הכרזת הממשלה לפני שבוע ימים, נעשו נסיונות לחלוקת הארץ, נסיונות שהעלו חרס; כיוון שאי-אפשר היה להגיע לכלל הסכם בין המסדרים השונים. חילוקי-הדעות העיקריים היו בין המסמך, מסדר הבטחון והפנים.

מאז נכנס סדר הפנים העכשיוי לתפקידו, נעשה מאמץ מכסימלי כדי לתאם את פעולות המסדרים כולם. הפעולה העיקרית נעשתה על-ידי אגף התכנון של מסדר הפנים. אגף התכנון חילק בזמנו את הארץ למספר מחוזי תכנון, והוא קיווה להשיג את הסכמת כל המסדרים לחלוקה.

לפני כשבוע ימים באנו לוועדת שרים שמונתה למטרה זו, בראשותו של ראש הממשלה, עם הצעה ספציפית. ראש הממשלה, לאחר ששמע את הצעות אגף התכנון, הציע הצעה נגדית והיא: להוציא מכלל החלוקה האדמיניסטרטיבית של הארץ את הערים, וליצור ערי-מחוז, בכדי שאיש הכפר לא יאלץ לבוא לעיר להסדיר את בעיותיו האדמיניסטרטיביות, ולהגביר על-ידי כך את התנועה מהפריפריה לעיר.

בעצם ניתנה הוראה לוועדת המסנה, שבראשה ישב מזכיר הממשלה, ובה יוצגו מסרדי הפנים, המסמך והבטחון - לבנות לחלק את הארץ לשלושה מחוזות מרחביים ולשלושה מחוזות עירוניים. ועדת המסנה תיאמה את ההצעות השונות של שלושת המסדרים, והגיעה לכלל הסקנה סופית, אשר קראתם עליה בעתונות.

בהתאם להמלצת ועדת המסנה חולקה הארץ לשלושה מחוזות עירוניים ולשלושה מחוזות מרחביים. המחוזות העירוניים ייקראו: ירושלים, תל-אביב וחיפה; המחוזות המרחביים: צפון, מרכז ודרום.

מחוז ירושלים - כולל את הפרוזדור עד לקו מערבית-צפונית לכביש סער הגיא - הר טוב ודרומה עד מעבר לעגור ונתיב הל"ה. המחוז בן נפה אחת.

א. מריאל :

מחוז הצפון - כולל בתוכו את הגליל
 העליון והתחתון והעמקים, חוץ מחיפה העיר והקריות. גבולותיו בצפון, במזרח ובדרום זהים עם גבולות המדינה. במערב, עד לכפר סריק - חוף הים, ומכפר סריק דרומה אל פנים הארץ לאורך גבולו של מחוז חיפה. עיר המחוז תהיה נצרת. המחוז מחולק לארבע נפות והן: נפת צפת (מרכזה צפת); נפת כינרת (מרכזה טבריה); נפת עכו (מרכזה עכו); נפת יזרעאל (מרכזה נצרת).

מחוז חיפה - כאן חרגנו מהמחשבה של
 כלילת העיר עצמה בלבד כעיר מחוז. גבולות המחוז מכפר סריק מערבה אל הים ודרומה עד לנקודה בין כפר אתא וספרעם, דרומית-מערבית עד לתל-חנן, לאורך הכביש עד לפני יוקנעם, דרומית מערבית לאורך כביש זכרון יעקב עד לבת-שלמה, וממזרח דרומית מזרחית עד לגבול המדינה עד לקו דרומית לחדרה ועד הים.

המחוז מרכזו - חיפה, והוא בן שתי נפות: נפת חיפה; ונפת חדרה (מרכזה חדרה).

מחוז המרכז - מרכזו יהיה רמלה. גבולותיו:
 בצפון - גבול מחוז חיפה; במזרח - גבול המדינה; במערב - חוף הים פרט לאזור תל-אביב; בדרום - קו מהרמל מערבה לאורך כביש חולדה עד לפני רבדים, ממזרח מערבית דרומית לכפר בצרון ואל הים.

המחוז הוא בן ארבע נפות והן: נפת רחובות (מרכזה ברחובות); נפת רמלה (מרכזה ברמלה); נפת פתח-תקווה (מרכזה בפתח-תקווה), ונפת השרון (מרכזה בנתניה).

מחוז תל-אביב - מחוז זה יהיה בלתי
 תלוי במחוזות אחרים, והוא יכלול בתוכו יותר מ- 450,000 איש. הוא יכלול את העיר עצמה, וגבולותיו - קריית-שאול בצפון; תל-השומר במערב; סולדת בדרום, וחוף הים במערב. זהו המחוז הגדול ביותר במספר תושביו והקטן - בטחון.

מחוז הדרום - שטחו דרומה למחוזות ירושלים
 והמרכז ועד אילת. דרומה לרחובות תהיה נפת מגדל-אשקלון (והיא מרכזה), שגבולה הדרומי מקביל בערך לקו הרוחב 100; דרומה לקו הרוחב 100 עד אילת - נפת באר-טבע.

ברצוני להצביע על העובדה כי זוהי חלוקה גיאוגרפית, ואין זה מחובת כל מסדר ומסדר להיכנע לכל החלוקה כמו שהיא. ברשותו של מסדר אחד לאחד שני מחוזות, אבל עליו להתחשב בקווים הנקבעו על-ידי הממשלה; אסור לו לפשוט את פעולותיו על מחוז וחצי או על נפה וחצי, הוא מוכרח להיכנע לקווים שהותוו על-ידי הממשלה, אבל בתוך קווים אלה הוא יכול לעשות כאוות נפשו.

אני יודע, לפסל, כי מסדר המסדרה חוטב לאחד את מחוז ירושלים עם מחוז הדרום, הוא רשאי לעשות זאת, אבל אסור לו לחצות גפה או מחוז. יש מסדרים שאין להם אדמיניסטרציה במחוזות. למסדר ראש הממשלה או למסדר החוץ אין אורך בחלוקה זו; אותם המסדרים אשר פועלים בארץ כולה ייאלצו לפעול בהתאם לחלוקה שהוכרז עליה על-ידי הממשלה.

א.ד.

סר הפנים י. רוקח:

ברצוני להצביע על חילוקי-הדעות שהיו קיימים. היתה הצעה להכליל את חדרה במחוז תל-אביב, והיתה מלחמה אם להשאיר את טבריה כעיר מרכזית של מחוז הצפון, והוחלט על נצרת.

המטרה היא לגוון את הישוב בנצרת, ולהכניס אליה מאות משפחות יהודיות, ולכן הוכרע הכף לטובת נצרת, עם המלצה מיוחדת שמוטל המחוז והפקידות יגורו בעיר נצרת.

הצער הבא יהיה לתאם ולהעביר את כל המשרדים האדמיניסטרטיביים למחוזות, בהתאם לחלוקה החדשה.

צפיקסתי את ראש הממשלה לתקן את המונח "מטונה על המחוז" - וההצעה היא לחזור למונח מקורי עברי "נציב המחוז" - ראש הממשלה יכול לתקן זאת על-ידי צו ב"רסומות".

מ. ארם:

ברצוני לשאול האם גיוון העיר נצרת לא יהיה על-חשבון קיפוח הערבים במקום? ואסר להעברת המנגנון לשם - אני הייתי רוצה כי נבטיח שהישוב הערבי במקום ובמניבה יוכל להינות ולקבל שירותים על-ידי פקידים שלו.

האם אין היר חושב, כי החלוקה החדשה תביא בהכרח לידי ריבוי מנגנון - בזמן שאנו כל-כך מעוניינים לצמצמו?

א. כהן:

כאן דובר על החלוקה הגיאוגרפית של הארץ, אני הייתי רוצה לשמוע גם על התוכן ועל הסמכויות של השלטון המחוזי.

סר הפנים י. רוקח:

אני מבקש להקדיש לבושה זה ישיבה מיוחדת.

א. כהן:

בקשר לעיר המרכז למחוז הצפון - האין הסר חושב כי עפולה היתה זכאית להיות עיר המרכז, ולא נצרת?

א. פרי:

ברצוני לדעת מה ההבדל בין מחוז ונפה, מה פירוש הדבר מבחינה טעמית וממסית. לענין נצרת או עפולה, בניהו כי אפשר להחכים בעיר המרכז תהיה נצרת - אבל מדוע לא תהיה עפולה לפחות עיר הנפה?

ברצוני לדעת מה תפקידו של נציב מחוז או קצין נפה - האם משרדו ישמש נציגות של משרד הפנים בלבד, או קיימת מחשבה של ריכוז מניפיים של משרדים אחרים?

ע. אסף:

מאחר שהוחלט על נצרת כעיר מחוז, ברצוני לשאול: האם הכניסה לנצרת היא ללא הגבלות? עד כמה יסידוע לי יש צורך ברסיון כדי להיכנס לנצרת.

ח. לנדאו:

חושבני, כי בכדי שנוכל להתחיל בדיון יש צורך לקבל חומר מסוים: את מפת השטח, האוכלוסייה שלו, התחבורה, המנגנון החדש שיידרש בהסוואה לקיים; וכן הצעות לפתרון בעיית שיכון המשרדים לפי החלוקה החדשה.

הייתי מבקש גם לקבל פרטים בקשר לפימסל הצבאי, אשר מטפל - בטח מסוים - גם בבעיות אזרחיות.

א.ד.

שר הפנים י. רוקח:

לא מדבר על מסכריות, כי לבוא זה אני מבקש להקדים ישיבה מיוחדת, ובה אמסור

לכם פרטים על כך.

אני עובר לפרטת השאלות. בשאלה כאן שאלה בקשר לנצרת, על המיטשל הצבאי ורסיונות הכניסה. ברצוני להודיעכם כי קיימת ועדת שרים לענין הבחירות לנצרת, והוועדה הציעה כי הבחירות שם תיערכנה בקרוב. אני עומד לבצע המלצה זו בהקדם האפשרי. אשר לשאלת המיטשל הצבאי, יש הסכמה פרינציפיונית להשאיר מיטשל צבאי רק בנגב ובמסולט, ולבטלו בנצרת. בנצרת יהיה אדם אזרחי בראש השלטון המקומי, ולידו יהיה קצין בטחון, איש צבא, אשר ישמש כיועץ.

עד עתה עמד בראש השלטון בנצרת איש צבא, והפגם בכך הוא כי איש צבא אינו יכול בסוג אופן להתעניין ולהתעסק בשאלות השירותים האזרחיים: הסוציאליים, החינוכיים והאדמיניסטרטיביים. דעתי היא כי יש לתת לאוכלוסייה של נצרת את כל השירותים כמו לכל עיר אחרת, והדבר יוכל להיעשות אם יעמוד בראשה איש אזרחי. מסוג כן אפשר לעשות את נצרת כעיר מחוז, וגם חבר-הכנסת אדם יסכים עמי, כי טוב שנצרת תהיה עיר מעורבת - מבלי לקפח על-לוי כן במשהו את אוכלוסייה הערבית.

אשר לעפולה, הרי עיר המחוז כיום היא טבריה, ולכן בעיית עפולה אינה קיימת. איני חושב שעפולה תיבנה אם יהפכה לעיר מחוז, עפולה זקוקה ליזמה של תושביה, של המועצה ושל הסביבה שלה.

קיימת תכנית רחבה להקים רשת של ישובים חדשים בגליל המרכזי בסביבות נצרת. נצרת כעיר מרכזית תתרום תרומה חשובה להתאחדות והתיישבות בגליל המרכזי.

היו"ר נ. חת:
אני מודה לשר הפנים ולמנהל הכללי של משרד הפנים על ההסברים שמסרו לנו בקשר לחלוקה החדשה של הארץ.

חוק הרושיות המקומיות (מסור חיילים) נפגעי מלחמה ושורטוים מארנונה).

היו"ר נ. חת:
עייכתי את העברת החוק לקריאה שניה בכנסת, בגלל טענה שקיבלתי מאת יודת נכ"ל מלחמת העולם השנייה. הנכים מערערים על נוסח סעיף 3(4) בו נאמר: "ואין הוא מסוגל להשיג פרנסה די מחייתו".
נמצא כאן מר זנדמן, בא-כח מגודת הנכים, ואני מציע כי נשמע אותו.

מר זנדמן:
בתזכיר שהגשנו היו כמה נקודות בקשר לסעיף זה, וגם בנוגע לתוספת לסוגים מסוימים של נכים, שאחוז נכותם הוא למעלה מ-50%. לצעדנו כל ההצעות שלנו לא נתקבלו.

ברצוני לדבר על נקודה אחת שהיא בסבילנו חיונית, ואיננו יכולים לוותר עליה. בסעיף 3(2) המדבר על נכה הזכאי לתגמולים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), זאת אומרת נכה של מלחמת השחרור, לגביו לא נאמר "מסוגל להשיג די מחייתו". הוא מקבל את הפטור בזכות ולא בחסד. ההגדרה "מסוגל להשיג די מחייתו" שבאמרת לגבי נכ"ל מלחמת השחרור, הופכת אותם למקרים סוציאליים, והם קיבלו את הפטור בחסד. לפי המצב הקיים, כל אדם -לאו דווקא נכה - מקבל פטור, חלקי או מלא, אם הוא עני, או משבו ההלכלי אינו טוב.

מר זנדמן:

כיום, לפחות 50% מחברינו, בהרבה עיריות ומועצות, כבר נהנים למעשה מהחוק הזה. לפי חוק זה מצבם עוד יורע, והעיריות יבקשו מהם אישורים על כך, שהם אינם מסוגלים להשיג פרנסה. האגודה שלנו הצליחה להשיג שורה שלמה של הנחות והקלות לחברינו; אם יתקבל סעיף זה, הם יידרשו להוכיח את מצבם הכלכלי גם במקרים אחרים ולמטרות אחרים.

אנו חותרים בוועדת העבודה לשנות את חוק הנכים, שאינו מתאים עבורנו, והוא מפלה בין הנכים שלנו לבין נכי מלחמת השחרור. אם יתקבל החוק הזה כמו שהוא מנוסח כאן, תהיה לזה הספעה שלילית על כל הציבור שלנו. החברים שלנו נמצאים במצב של הפליה וקיפוח, והם טרם הוכרו על-ידי חוק הנכים; הדבר מפריע באופן בולט לשיקומם הנפשי. איני סבור שהמדינה צריכה לנהוג כך עם ציבור מוגדר ומוגבל, **הסוגיה** בסך-הכל כ-1,000 איש - נפרט שהדבר אינו מהווה כל בעיה תקציבית. למה להגביר את המטרות של אנשים אלה ולהפריע לשיקומם הנפשי.

ברצוני גם להדגיש ש-90% מחברינו לא התגייסו לצבאות בתור אזרחי מדינה אחרת - הם היו פליטים, ומילאו אחר צו מצפונם! בתזכיר שלנו ביקשנו לכלול גם את הפרטיזנים, ואני חוזר על דרישה זו.

הצעתנו היא: (1) להוסיף בסעיף קטן (4) את המלים "באחד מצבאות יחידות המחתרת"; (2) למחוק את ההגדרה "כי אין לו, ואין הוא מסוגל להשיג פרנסה די מחייתו".

אם אין כל אפשרות למחוק את ההגדרה, אנו מבקשים לבטל את הסעיף. זו היא הצעתנו האלטרנטיבית.

בעיית איתור העולים בתחומי הישובות המקומיות.

היו"ר נ. חת:
קיבלנו העתק מחליפת המכתבים שהתנהלה בין מר רוזן, מנהל המחלקה לישובי עוליות, לבין מר טאה, מנהל מחלקת הקליטה, בנדון מעברת "כפר נחמן". באחד המכתבים של מחלקת הקליטה למועצה האזורית חוף הסדרון נאמר: "לא נבוא בסוט מביעות, ואין ולא תהיינה לכם כל התחייבויות ביחס למעברה זו".

מר טאה:
אני מצטער כי התשובה למכתב זה לא הגיעה למשרד הפנים, ולכן גם לא הגיעה הנה. אני מצטער גם כי מר רוזן טעא לנכון להמציא העתק של מכתב אחד מאפריל 1951, ללא כל חליפת המכתבים. אם הייתם מקבלים את חליפת המכתבים שהייתה בקשר עם מכתב זה, הייתם נוכחים לדעת שהעובדה אינה כמו זו שכתובה במכתב זה.

א. כהן:
אני מציע ללכת בטני דרכים: א) הוועדה תמליץ בפני הממשלה על הצורך בקיום ועדת תיאום, בה תהיה נציגות מתאימה לרשויות המקומיות, שבתחומיהן יש צורך לפעול פעולות קליטה; ב) הוועדה תמליץ בעל-פה בפני הממשלה, על מינוי ועדה מיוחדת לענין רעננה. ועדה זו תהיה מורכבת מאנשי מחלקת הקליטה ומשרד הפנים; היא תיגש לרעננה ותחקור במקום מה ניתן לתיקון המצב שנוצר שם, עקב פעולות קליטה מתוך בהלה. במידה שיש מקומות אחרים בהם נוצר מצב דומה, היא תחקור גם אותם, ותציע פתרונות לתיקון המצב.

אני חושב כי בדרך זו אפשר למכס באופן חיובי את הדיון.

א.ד.

ח. ל.א.ב.ג.ד:

מצב העובדים בשטח הקליטה ניתן היום לסיכום. סדרן סידור טובה בעת פעולת הקליטה חלה סבבליזציה; המצב אינו דינמי בשטח העליה. מצב זה קיים כבר שנה שלמה, והמשך שנה אפשר היה להכניס סדר בבעיה זו. לאערבו הכאוס בשדר כמו שהיה. שתי סמכויות מסתלות בדבר, ללא כל תיאור כל שהוא ביניהן, ולמעשה הטיפול אינו קיים. חוסר תיאור היה וקיים בקשר לשלושה גורמי יסודי והם:

(א) חוסר תכנון טופוגרפי, טכניקת מקומה של המעברה. הדבר התבטא בתופעות חסרות טאד, כמו ענין השטחיות. לו היה תיאור עם הרשויות המקומיות והממשלה, ייתכן שהיינו מונעים הרבה טרונות וגזרון כספיים;

(ב) בקורה בטחוניית, הוקמו מעברות במקומות מסוכנים; המעברה שליד כפר-סבא, למשל, הוקמו גטוח יריית רובה;

(ג) הוקמו מעברות ללא דאגה אפריורי כל יהיה לאפשרות סגן שירותים חיוניים ויסודיים.

בניה שכל זה היה הכרחי בזמן של עליה גדולה וחוסר כלים מילכתיים לקליטתה, אבל מבי שומל: בינתיים חלפה שנה דאגה נעשה לתיקון המצב?

התקלה העיקרית לדעתי נובעת מקיום שתי רשויות עם שני מנגנונים נפרדים. מנגנון קיים מוכרח להצדיק את עצמו, והפעולה הראשונה שהוא עושה שהוא אינו נותן למנגנון השני לפעול, הוא נוסר: כולל שלי.

לאור העובדה המצערת שאין כיום עליה, אני מביע כי חוקם רשות זאת לטיפול במטלת המעברות. אני מביע כי הנועה המליץ בפני המוכנות היהודית - עד כמה שהדבר הוא ביכולתה - לחסל או לצמצם כמעט למידת היסוד את מחלקת העליה והקליטה של המוכנות. מחלקה זו היא פיקציה - אין עליה ואין קליטה, והחזקת המחלקה עולה הון עצום, ולכן יש לסטור את הטיפול בקליטת עולים למשרד הפנים בארגונו החדש. יש להטיל עליו את הדאגה לשירותים, לסיפוחם של ישובי עולים לבקורות מוניציפליות קיימות, או ליצירת יחידות מוניציפליות חדשות. זו אינה רק בעיה כספית או בעיית שירותים, זו בעיה חינוכו של החזקת והעלאת רמתו, והטלת חובות יגורריות מלמטריות עליו. בלי זה לא נצליח לעקור את התופעות של קורופציה פוליטית הנראות במעברות; אני יודע כי המעברות בהפכו לגטו פוליטי, שה"בוס המפלגתי" בהן עיקר דאגתו לקליטה מסלבתת ולא לקליטת עולים בדרך - ואיבני יכול לזלזל באספקט הזה, כי בדרך זו הגענו להרס מוסרי מוחלט של העולים.

בסיכום אני מביע, כי למשרד הפנים ייחסו התפקיד הזה, מבחינת הקונטרול על המוכנות היהודית, אשר אין עליה כל גישורת; כל אחד עושה שם ככל העולה על רוחו. המדובר הוא במזרחי המדינה, שטנו קיבלנו על עצמנו את הדאגה להם, וחייבת להיות רשות במדינה, שתהיה לה מאשרות של התערבות, פיקוח ודאגה לעוליה. עז עתה לא היתה כל דאגה, הדבר נעשה תמיד באופן פרטיזני; כל פעם שצצה בעיה, החלו לספל בה, זו אינה הגישה. משרד הפנים חייב לקבל על עצמו את הטיפול בעולים - מהוועדה צריכה לצאת המלצה, שהמוכנות תצמצם עד למינימום את מחלקותיה.

היו"ר ב.ח.ת: איני יודע אם בעיות המליטה הן במסכותה של ועדת הפנים, בכל-אופן איבני דנים עכשיו על בעיות קליטה או עליה. על סדר-היום הועמדה שאלת היתור המעברות בתחומי רשויות מקומיות.

היו"ר נ. חת"י

אני מודה לעצמי להעיר, כי בדרך-כלל המחלקות מילאו את תפקידם, אלא שתוך ריבוי ענינים בוודאי טבעו טגיות. תפקידה של הוועדה אינו לחפש פתרון מעמי לבעיה, אלא לעורר בעיה; ועל-ידי כך שמעוררים אותה, הדבר מחייב, הדבר מטנה את תשומת-הלב לחימום פתרון ולמעשים.

עלינו להחליט היום אם אנו מסתפקים בדיון, ולחשוב שהדיון כשלעצמו יעורר פתרונות מעשיים במשרדי הפנים ומחלקת הקליטה; או - למנות ועדת מטנה שתחקור את הבעיה על-ידי ביקור במקומות, וועדה זו תציע לנו המלצות יותר מפורטות.

מר טנה:

אינני רוצה להיכנס בוויכוח עם חבר-הכנסת לנדאו על העובדות שהביא ולא על הקו - אני רק רוצה לומר שמעברת כפר-סבא הוקמה לפי אישור של משרדי הבטחון והפנים.

אנו דנים כאן על איתור המעברות - והוועדה צריכה ראשית כל לדעת עובדה זאת: אין מקימים עוד במדינת ישראל מעברות. היום התכניות הן לחיסול מעברות קיימות, ולא על הקמת מעברות. ברגע שתתחדש העליה - תחזור המלה זו להיות אקטואלית.

אנו מקימים שיכונים, ואני מבין כי במידת מה היתה פה אי-הכנה, וחלק מחברי הוועדה אינו מדבר על מעברות אלא על שיכונים, וענין השיכון הוא בסמכות משרד העבודה; או - במידת מה - ועדת העבודה היא הקובעת - במסגרת התקציב שהכנסת מאשרת - מה מקימים ומיפה מקימים שיכונים.

משרד העבודה אינו מקים את השיכונים באופן ישיר אלא באמצעות חברות שיכון או הטוכנות. כידוע לכם אי-אפשר להקים בית, ולא כל שכן שיכון, מבלי לקבל אישור של הוועדה המחוזית לבנין ערים. בוועדה זו מיוצגת כל רשות מוניציפלית הקשורה באותו מקום. אלו הן העובדות שהוועדה חייבת לדעתן.

אני מציע כי שר העבודה, או נציגי המשרד, ייפגשו עם שר הפנים, ויביאו הצעות לוועדה זו, על תיאום יותר מסוכלל מאשר היה עד כה.

י. יטעיהו:

יש לי הרשם כי אנו חורגים מנושא הדיון, ומפליגים לעבר הערכת העבר. נכון שהיוו אין מקימים מעברות, ולכן מה שנעשה - נעשה. ואשר להערכת העבר, לכל אחד יש הערכה משלו. אני, למשל, מאושר שלא היתה ועדה שבה היו נציגי רשויות מקומיות, כי אילו היו ועדה כזו, לא היה קם אף שיכון ולא היתה קמה אף מעברה. לרשויות מקומיות יש כל מיני אינטרסים לוקליים, שאינם זהים תמיד עם האינטרס הלאומי הכללי.

אני מציע לא להטריח את ועדת הפנים ביחס להערכת העבר. ואשר להווה, אני טבור כי בכל מקום וסקוטתהעורר בעיה של צירוף ריכוז עולים לטמח שיפוטה של רשות מקומית, יוכל שר הפנים לדון בענין, או להקים ועדה לענין הנדון.

נד.

אני רוצה 3 בעיות :

א. לוגי:

1) מה מקורן ומעמדן של הרשויות המקומיות באיתור המעבדות? האם יש להן דעה בנדון? אני רוצה לדבר על העבר - אבל סביר להניח שבאותה תקופה, בתוך שטח גליל העליה הגדולה. אבל עם רוצים לנהל עולה סדירה, פעולה מרוכזת, לא יתכן כי לא תישמע דעה של הרשות המקומית - הייתי מוכר - דעת משרד הפנים כנציג של הרשויות המקומיות, כי לא יכולים להשאיר מבחינה זו את ההכרעה בידי הרשות המקומית, כיוון שיש לה אינטרסים לוקליים - אבל אריכה להיות רשות מרכזית שמייצגת את הרשויות המקומיות ומחווה את דעתן.

צריך להיות תיאום בין משרדי העבודה, הפנים והסוכנות, ואני חושב שההסבר של פר טנה מניח את הדעת. הוא מפר כי בשלה דעת מחלקת התכנון - זה דבר אחר לגמרי, זו חוות-דעת מבחינת התכנון המדעי, מבחינה גיאוגרפית, אבל לא מבחינת אפשרויות הקליטה, התעסוקה ומקורות הפרנסה.

אני סבור שיש לקבוע, כי בענין קליטת עולים הכרתי כי תהיה דעה למשרד הפנים, כנציגות של הרשויות המקומיות.

2) אי-אפשר לקליטת העליה תיפול למעטמה על הרשויות המקומיות. צריך שיהיו לדאוג לכך ולספק מקורות מימון - ואני מבין שזה מתפקידו של משרד העבודה.

3) ענין השירותים. לא יתכן שסקום המונה כ- 5,000 נפש, ואשר קלט עולים למעלה ממספר זה, ישו בכל עול השירותים. האם יש מיזו החלטה, להמשיך תקציב סכומים מסוימים לטיפול השירותים למעברה שמופחה לתחום שיפוט של רשות מקומית? לא יתכן שהדבר יפול למעטמה על ישוב קיים. אני יודע כי ברוב המקומות בוצר מצב, שהתושבים התותיקים מסודרים יפה ומקבלים שירותים, ולעומת זאת הרשות המקומית אינה דואגת למעברה, שם אין דרכים ואין מאור.

אני מסכם : יש להבטיח עבודה ומקורות פרנסה לעולים, כדי שלא יפלו למעטמה על הרשות המקומית; צריך לדאוג לאספקת שירותים במקומה מסוימת, עד שהעולים ייכנסו למעגל הרגיל של החיים.

ב. לוגי:

פרט לבעיה שדובר עליה, בעיית האיתור שפירוטה ייכוני קבע, אני שואל: מה על הטיפול ב- 49,000 הנפשות עד הגיעם לאיתור ולמצב קבע? יש פרוצס שאליהם דורשתימיסטים יקח זמנים. מי דואג לשירותים עבורם? לגבי מלה הצעתי היא כי משרד הפנים יקח על עצמו את הטיפול בהם.

ג. חזני:

מלכתחילה הייתי נוטה לקבל את הצעתו של פר טנה, מולט בהמשך הדיון שיניתי דעתי. האמלה אינה מסתיימת רק באיתור, האלה קיימת לגבי אותם המקומות שאותרו ויוגבו בהם. ואני שואל: מה המדיניות לגבי מקומות אלה, האם הקו הוא לטפחם לישובים קיימים או לעשותם ישובים עצמאיים העומדים ברמות עצמם? ענין זה מחייב לימוד בהיקף יותר רחב, ומסוים כן אני נוטה להצעה שיש צורך ברועדת משנה שתלמד את הכעיה לכל צדדיה, לא רק את האיתור - ומבדוק את המצב עם משרדי העבודה, הפנים והסוכנות.

ד. כהן:

אני רוצה להסב את תשומת-לבכם לעבודה, כי ברעננה היו ב- 1948 3,500 נפש, והיום היא מונה 10,000 נפש, מהם מאות משפחות של מקרים סוציאליים. יתכן כי יש צורך להוסיף מימון מספר מקרים סוציאליים ולחלקם בין מקומות אחרים.

מד.

גב' לרעננה:

לפני יותר משנה היה ויכוח בתוסד התיאום על אותו נושא, ושר הפנים הקודם דרש שתהיה רשות אחידה למעבדות. בהתאם לכך הוקמה ועדה בינמשרדית למעבדות, שהשתתפו בה נציגי המוכנות, משרדי העבודה, הפנים, הבריאות והסעד. ועדה זו ירשה כבר מהבעה חודשים, וכל שבוע ארבע שעות, ולא הגיעה לכלל סיכום, כי זהו נושא מאוד חשוב. מתברר כי משרד הפנים אינו מסוגל לקבל על עצמו את ענין התיירות.

אני טבורה כי ועדה זו תסכם את הצעתיה בעוד ששה שבועות וחציאן לממשלה; אינני מציעה להקים ועדה נוספת לאותו נושא.

אשר לרעננה, אני מרשה לעצמי לומר אין מקום במדף אליו שלחנו כה מעט מקרים סוציאליים כמו לרעננה. אם חולון או בת-ים ימשיעו מענה כזו, ה יצדקו; אבל לרעננה יש הרכב עליה נורמלי והוא כולל מקרים הזקוקים לעזרה.

אם אתם חושבים שיש לחקור במופן מיוחד את המצב ברעננה, אני מוכנה לשלוח לשם אנשים.

מר רונן:

שירותים. בשנה הקודמת הקציב משרד הפנים לרשויות המקומיות הקצבה מיוחדת בסך של 150,000 ל"י, כהשתתפות במימון השירותים האלמנטריים, בהתחשב בעובדה שבזמן הראשון קשה לגבות מסים מהעולים. השנה אמרנו, חלפה שנה, העולה המחדר פחות או יותר, וצריך להתפר בעול המסים. לקחנו בחשבון שהמועצה חייבת לגבות מסים - אם היא תרשלה, לא תקבל עזרה.

השנה הטבחנו את הרשויות המקומיות בקשר למתן ההעבקה: (א) רשויות מקומיות ותיקות, עם מצב תקציבי מיתן - הן לא תקבלנו כל העבקה. הן רשאיות לגבות מסים - לא תגבינה, תכלכלנה את עניניהן מתקציבן הן; (ב) רשויות מקומיות לא כל-כך מיתנות מבחינה מיקית; הן תקבלנה הקצבה לשיפור המצב במעבדות, לתיקון קו המים או קו המאור, אבל לא לשירותים; (ג) רשויות מקומיות צעירות, או אלה שבהן מספר העולים עולה על מספר התושבים הוותיקים - הן תקבלנה העבקה מיוחדת.

מעבדות שאינן בתחום שיפוט של רשויות מקומיות, תקבלות שירותים ממשרד הפנים. אנו ממדלים לגבות מס מסים מקומיים, ובמידת-מה הצלחנו בדבר. מסים המסים שגבינו הגיע עד היום ל- 174,000 ל"י - ויש לראות בזה הצלחה גדולה לאור התנאים; הרשויות המקומיות גבו מסים הרבה יותר קטן.

לדעתי יש צורך למנות ועדת טענה שתבדוק את המצב במספר מקומות, ותמצא דרכים לתיקון המצב.

מר טנה:

אני סבור כי יש צורך למנות ועדת טענה לחקירת המצב ולמשיעת מענות מסוימות.

לשאלת חבר-הכנסת לנדאו בדבר 49,000 הנמס; אנו מקימים אריותונות ל- 19,000 משפחות, והמאר יטובנו במחונים ובדוניה עד להידור קבוע. הממשלה על כל משרדיה, חושבת להציע כי במסך הינה יועברו לייכון קבע בערך מחצית העולים, מזה 7,000 - 6,000 משפחות להתיישבות.

אני מציע לוועדה לקבל את הצעות: (1) לבקש את הוועדה הבינמשרדית למייע עבודתה תוך חדש וחצי, ולהכניא את מסקנותיה לממשלה, למוסד התיאום ולוועדת הפנים; (2) להציע כי שר

מד.

מר טנה:

הפנים, שרת העבודה, יחד עם הסוכנות, יגיעו בתוך הסמללה לתאגוד על מדיניות התיכון; המלצותיהם יוגשו לידיעת ועדת הפנים של הכנסת.

אשר לעמלה בדבר סיפוח או מתן עמאות לטיכובי העולים, זוהי בעיה כללית, אשר נוגעת למשרד הפנים.

אני מקבל את ההצעה לברוק את ענין רעננה.

אני מסכים את ההצעות שנסמכו כאן.

היו"ר נ. חת:

ס ו כ ח :

(1) הוועדה טווה דעתה ומפנה את תשומת-לבו של הר הפנים לכך, שכן הדין הוא כי בהקדם תיקבע מדיניות לאיתור יטובי העולים בתחומי עיריות ומועצות - כוסכמת ומותאמת בין כל הגורמים הממשלתיים - מגובל סקרה של איתור כנ"ל תוקח בחשבון יכולתו של המקום לקלוט את העולים ולשאת במעמסה שתיפול עליו כגלל איתור היטוב בתחומיו, וכן תישמע דעתו של השלטון המקומי בענין.

(2) הוועדה הוספת לפנייה כי הוועדה הבינטטרדית למעברות, הסוכנות מנציגי משרדי העבודה, הפנים, הבריאות והסעד ומחלקת הקליטה של הסוכנות, עומדת לסיים את העולתה בסבועות הקרובים. ועדת הפנים תשוב לעיין בבעיה לאחר שתקבל דו"ח הוועדה הבינטטרדית הנ"ל.

(3) הוועדה הוספת לפנייה את הודעת מר טנה, בטח משרד העבודה ובטח מחלקת הקליטה של הסוכנות, כי בהקדם תיבדק תלונתה של מועצת רעננה בקשר עם מעברת "כפר נחמן".

=====

הישלבה בנעלה בטעה 11.00